

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 12

Fylke: Telemark

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Vinje

Emne: Gamal engkultnr

Bygdelag: Smørklepp

Oppskr. av: Ketil Røn

Gard: Røn

(adresse): Vinjevinje

G.nr. 70 Br.nr. 1

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Her i bygdi her og iin tokke av at brukar av ordet eng som samnamn for all eng innanfor bygarden er av nyare dato. Det vanlege er „jori“ (eit) Okse er vanleg namn i bygdi. Det er anten åke eller her vor åke. Åkelye vert delvis nytta no, men er trinn smaudt det er noko store gamalt her. Eit kvaktlye vert engi dela i „tykkeng“ og „skrap“. Høyet på tykkeng heiter „vollhøy“. Utslatten vert dela i støylen og utsletten - eller marke slatten. Markeslatten vert ofte berre skyne annan kvant år. Høyet heiter støylskøy og markefor. Langvar her iktje vori i bruk her fyre no i sist mennesaldre.

2. All eng heime og likeins støylen vert „redd“ kvar vår. Det vil sia dei rake saman og ber bruk gamal gjødsel, sausestein, kvist og rosk. På støylen redde dei ofte eng slatte ved å gjerde inn brovlege stykke utanfor støylen der dei let buskaper bite hardt og

gjeme overnatte i lenger tid. På den
måte fikk dei både gjødsel og rindel
stykket. Disse vart kalla "Bugardar".
Ofte vart namnet brukt på at alle
at både gjødsel og driftsmåte var like
/sameige, som var svært vanleg i utlandet.
hadde gjemningane lov til og legge den
skog han gjødsel tahe med tjå.
"Elles dykte" dei gamle ikkje so lite
Brant opp mindre steinar og jamna
marka. Dei store steinane vart liggande
att. Småsteinane vart kasta saman
i røyen eller bygd opp på jordfast
stein.

3. Eit av dei viktigaste dei gamle hadde
nokre råd for mose i engi.
Det kunde nok dei sådde gras på. (oppsett
or løn) men oftast let dei åker som
skulde veta seg gro til av seg sjølv

4. Fra fyrste halvdel av 1800 tallet var
mer mykje gjødsel, men det var
nok nokre gjødsel nokre fjerde del av.
Vatning var vore lite og iinkje bruke.

5. Det var ein svært liten del av gjødsel
som kom engi tilgjode. Skulle
ha alt. famly vart det bare nokre
få lass på engi - oftast mest gjødsel.
Nokre regel for stykket var og aldri
brøyt.

6. Nokre sely namn på gjødsel engi tre
og ikkje her var vore. Dermed var

og høyt ordet „hevde høy“.

7. Høisi var alltid sette og inn fikk mytte av hevdesiget (eit) eller døledraget Lengstykket som fikk ^{7te} mytte av dette hietne dote (ei) tenkth jiva spia siget utvorn.

De gamle la alltid åkrene på hangar og i bakken, men og her alltid høyt at det var for å få varme drivende åkrene med skarp jord.

8. I sinne tid var gjødsel helst kjøpt ut om høsten, men for var det vanlig å vregjødsel med det meste som var att når åkrene hadde fått sitt.

Myksheden var laget her av tre. Ushodd og med trestabond og vregend av tre.

Den som best brukte mykstone, ei kjeft som var åkrene flat og grimele beste lesse hietne å „kerje myk“ hev-havde-haut.

Spia hietne å „bue“ buar bua bua.

Buingi var oftast gjord med „troq“ (eit) Stundom med mykstyng. Det var eit griseby arbeid. Det hietne enno at han eller ho „buar seg til“ når dei reier seg til på det falaste. For om lag 50 år siden kom mykgrøigi og høyt av både troq og mykstyng.

9. Sjøbragt var engi blitt både var og haust. Det var mange som trudd at vrebuingi gjorde grasbotnen tettare. Men her var nok dei og som heldt for at det var best å „snovana“ d. v. s. de fikk ikkje koma dyr på snøen nista og til etter

4
slätten. Alle eng varst haustbrutt. Støylen
og utskjætte varst alltid lydte til brite eller
slätten. Visse stæder var det vanly og
brite til jousok sjølv om de skulde skænt

10. No er det omlyg slutt med i vārbrite
engje. Det er nok entalte som eruo set
so mange dage på vetteren at dei varst
nøydde til i taka engje i bruk so snart
ho varst giom. Men jantover varst det slutt
for 20-25 år sidan.

11. Eng her aldri høyt nokon sunnlæra
gjødelsi som fell i britet.

12. Lunnarffjøs, eller vārffjøs som dei varst kalla
her, er noko som her kom i nyare
tid. Eng her knapt her finst slike eldre
en 50-60 år. Men omlyg dei siste 10-20
åri her her kom fjøs på mange støylen
Gjødelsi varst utbrøyd om hausten.

13. På støylen varst kiskii „grenda”
„Grende” varst flutt kvar dag. Bøyarden var
her mytla for i rydte ny slätte

14.

14. Gvindane var omlyg 5 alen lange. Dei var
laga av 5 eller 6 tunne fjøli „spølar”. Det
varst dei fem spolgvind eller seks spolgvind-
Dei hadde ein „okji” i kvar ende. Desse
okane hadde ein 8-10” fine ender. Den eine
stilt fest i jordi. Den andre til å hante ihop
gindi med. 12 gindar heitte eit „grendsre”
Vidda av ei gind eller tvi heite eit
„grendsmæli”. Engi der det var ginda.

2325

eller, som y svidt her høyt gamle folk
 sagt, "Koreki mitte andre året, Kveengj".
 Det var sjelden dei slo det som vaks oppatt
 same året dei giinda. Det var bare, giindeho
 Gjodeli vart smuldra med, Lortslag" kom
 young giindi vart flatt. Dei hadde ofte til
 segel at giindi kom att på same staden
 kvart tredje eller fjorde år. På støylen
 gjekk giindane og bruk for ein 20-30 år
 sidan. Dei vart utløyst av, "hegna" som
 var laga av retting. Men enda er det
 mange gardar dei her noke giindar til
 sene og haust.

15. Dette her y høyt av Sv. Kvin som her
 det på gome (f. 1841) ho hadde ei hennu etter
 ein namngjeven mann. "Dei hadde
 eit "nævretrodd" som stod vakt med
 giindi." Noko anna her y ikkje høyt
 om forre.

16. Lange sidan lag det vakt att med giindi
 om rettinge. Gome ^(f. 1841) minnest eit lite
 tuis som dei lag i. Det stod på reisar.
 Men y tuis aldri det var ibruk i hennar tid.
 Ho kalla det "kviku".

17. Ukjent

18. Ukjent.

19. Av ord som her i liknande byding som
 Kve her me: "trö, træi" og som for
 nemnt buegard. Av ord på lista de
 nemner her me i stadnamn: stöd, stöd
 og stögl. Men stögl her i volidi ingu-

ting med inbyrning å gjera. Stod fimm
me i „stakkestöd“ No tyder dette heile
den utskitta som vert samla saman til
ein høystakk, medan sjölve gjerdet heing
stakken heile „stakkesgard“.

20. Di gamle huska ikkje å gjerde ein
støylane underlike minnestøylane som
måtte gjerdast inn fordi dei hadde bestane
gangande på stye i minneskogen.

Denne siste mannsaldern hev ståtten
på støylar og utskittar minke fort. Fyrst
satt det slutt i utskittane og nok etter siste
krigen ser det ut til å veta slutt på støylane
og. Det er same som hev fine støylar som
legg laglag til ved bilveg sjölv om det er
til heile langt frå garden, som hev bygga med
overfloddyking og bråk av kunsbygdar.
Ved å rasjonalisere lifte på denne måten kan
kanskje einne dei gamle støylane nytta sitt
til livberging for folk her i fjellbygdlane.

21. Hei i bygdi hadde dei ingi annor hjelpe-
gjödrel enn oska frå huskaldet.

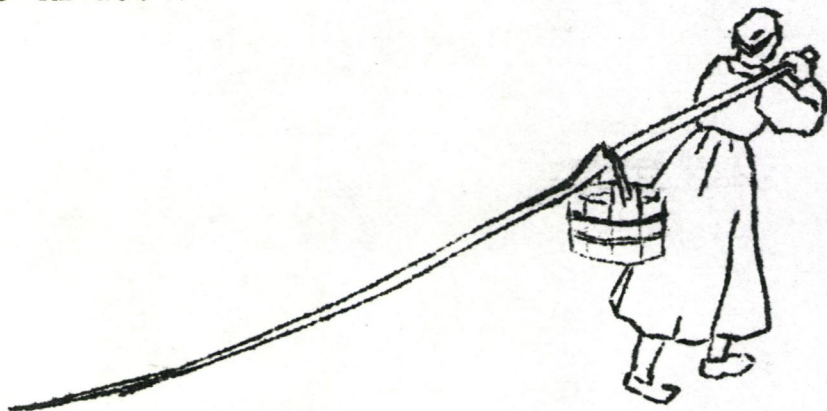
Tel.
Vinje

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
ADR. NORSK FOLKEMUSEUM
BYGDØY

Ver gild og skriv svaret med blyant på same ark.

Tilleggsspørsmål til nr. 5 Vannbæring.

I Tinn i Telemark har ein for eit par mannsaldrar sidan bore vatn på ei lang stong. Ein bar den eine enden over aksla, den andre enden drog ein etter seg på marka. Taret hekk på stonga bak ryggen at den som bar (drog). Ein liten mothake på stonga gjorde at handtaket på bøtta ikkje gleid. Stonga var såpass mjuk at vatnet ikkje skvampla over. Utanom denne opplysninga kjenner ein no denne metoden berre frå Värmland i Sverige. Det kan henda at det tidlegare har vore meir vanleg å bera vatn på denne måten. Hugsar nokon i Dykkar bygd noko om det ?

Tilleggsspørsmål til nr. 12.

Finst det noko opplysning om at ein brukar eller har bruka fiskebein og fiskehovud til brensel ?

Har ein bruka kumøkk til brensel ?

Til nr 5. Myrtebjerg Høyemid, Vinjesvingen (70 år)
fortel at på Rismye i Gjøvedal var det
i Annen ungdom ein liknande redskap
som det du fortel om på Tinn. Ho sag han
aldri i bruk og høyde ikkje namn på han

2734

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING